

Ініцыятыва: прыватная думка

НЕ КАЖЫЦЕ «ОСКАР»

Нацыянальная кінапрэмія стане кінапрэміяй «Беларусьфільма»?

На нашай культурнай прасторы з'явілася новая ініцыятыва — уручэнне Нацыянальнай кінапрэміі Беларусі. Міністэрства культуры і Мінгарвыканкам вырашылі падтрымаць айчынных кінавытворцаў і ў Дзень беларускага кіно, які адзначаецца 17 снежня, узнагародзіць найлепшых, стварыўшы такім чынам пэўны беларускі аналаг «Оскара». Праўда, прэмія яшчэ не ўручана, а ўжо здаецца, што гэта якраз той выпадак, калі добрымі намерамі выбрукавана дарога... невядома куды. Бо ўжо зараз відаць, што ўвага сканцэнтравана не на нацыянальным кіно, а на работах адной вядучай кінастудыі, прысутнічае паняцце «канфлікт інтарэсаў», а спіс намінантаў можна абазначыць як прадказальныя прыярытэты.

Нацыянальная кінапрэмія, падобна, будзе выглядаць менавіта так — якая карціна «Беларусьфільма» 17 снежня атрымае статуэтку быццам своеасабліваю «гарантыю якасці». Адзначу, што кінастудыя з'яўляецца як адным з арганізатараў беларускага «Оскара», так і самым папулярным у ім намінантам. Гэтымі днямі журы, у склад якога ўвайшлі, як гаворыцца ва ўстаноўчых дакументах, «прафесіяналы ў сферы кінематографа», вызначае пераможцаў ажно ў дваццаці намінацыях: на цырымоніі ўзнагароджвання павінны быць названыя «Найлепшы фільм у ігравой форме», «Найлепшы тэлесерыял», «Найлепшы фільм у неігравой форме», «Найлепшы фільм у анімацыйнай форме», найлепшыя мужчынскія і жаночыя ролі першага і другога планаў, будуць адзначаны «Найлепшая аператарская работа», «Найлепшы мантаж», «Найлепшы сцэнарыі» і гэтак далей. Апроч тых «найлепшых» журы вызначыць, каму будуць уручаны статуэткі «За вялікі ўклад у беларускі кінематограф» і «За вялікі ўклад беларускіх кінематографістаў у замежны кінематограф».

Выбар будучых уладальнікаў статуэтак праходзіць у два этапы. Спачатку з тых заявак, што фільм-мейкеры падалі арганізатарам, было адабрана па пяць намінантаў (асобна складаліся спісы тых, хто зрабіў «вялікі ўклад»). Цяпер да 10 снежня перад журы стаіць задача вызначыць пераможцу ў кожнай намінацыі. Ну і ўласна 17 снежня ў Доме кіно працэс увянчаецца цырымоніяй узнагароджвання. Спіс намінаваных стаў вядомы некалькі дзён таму, і побач з ім пафас выразу «Нацыянальная кінапрэмія стане сапраўдным «беларускім «Оскарам» выглядае даволі недарэчным. Лідарам па колькасці намінацый стала беларусьфільмаўская карціна «Сляды на вадзе» Аляксандра Анісімава — той самы шматпакутны праект, адзіны ігравы фільм, які Нацыянальная кінастудыя зняла ў 2016 годзе і прысвяціла стагоддзю беларускай міліцыі. За ім усё яшчэ цягнуцца пытанні па растраце «Беларусьфільмам» грошай і па ўласна мастацкай якасці таннага баевіка з дрэнна прапісанай матывацыяй і пераказанаўчай пастаноўкай.

Тое, што пакуль вымалёўваецца з высакароднай ініцыятывы, наўрад ці здольна прастымуляваць развіццё айчыннага кінематографа.

У намінантах часта фігуруе навела Ігара Васільева «Фота на памяць», знятая для альманаха «Вайна. Застацца чалавекам», і гэтым чарговы раз паказвае наша своеасаблівае разуменне (ці неразуменне?) паняцця «канфлікт інтарэсаў». Іншыя навелы пра вайну сярод намінантаў не значацца, хоць «Фота на памяць», можа, і не найлепшая кароткаметражка зборніка. Чым выклікана такая цікавасць да сярэдняй карціны — зразумець складана, але вядома ж, не тым, што бацька рэжысёра Віктар Васільеў з'яўляецца старшынёй Беларускага саюза кінематографістаў, аднаго з арганізатараў Нацыянальнай кінапрэміі...

У цэлым паміж арганізатарамі і намінантамі назіраецца настолькі недапушчальная колькасць супадзенняў, што ставіцца сур'ёзна да прэміі, якая гучна называецца нацыянальнай, а абарочваецца міжсабойчыкам датычных інстытуцый, становіцца даволі складана.

Па логіцы і паводле досведу правядзення падобных мерапрыемстваў «Беларусьфільм», Беларускі саюз кінематографістаў і Беларуская гільдыя акцёраў кіно не могуць удзельнічаць у арганізацыі прэміі, калі іх прадукт і члены фігуруюць у ліку намінантаў. Але спіс намінантаў чарговы раз падкрэсліў, што ў нас па-ранейшаму — гэта датычыцца і фінансавання, і арганізацыі паказаў за мяжой, і ўзнагарод — галоўным кінагульцом з'яўляецца «Беларусьфільм». Але беларускае кіно ім далёка не абмяжоўваецца, не кажучы ўжо пра тое, што прадукт кінастудыі часта саступае вынікам працы незалежных рэжысёраў. На званне «найлепшага фільма ў ігравой форме» прэтэндуе тры карціны Нацыянальнай кінастудыі — ужо названыя «Сляды на вадзе», «Тумпабі-дум» Вячаслава Нікіфарава і раскрытыкаваная прафесіяналамі «Не гульня»...

Сярод намінаваных серыялаў — прадукт, дзе паспрабуй знайдзі беларускі след апроч таго, што пляцоўка для здымак была арандавана на «Беларусьфільме», а ў эпізодах задзейнічаны айчынныя акцёры. На статуэтку прэтэндуе, напрыклад, «Снайпер. Афіцэр

СМЕРШ», «Мухтар. Новы след», «Вокны дома твайго» — праекты фармату расійскіх тэлеканалаў.

Адным з лідараў па намінацыях з'яўляецца і псіхалагічны трылер «Унутры сябе» — незалежны праект рэжысёра Сяргея Талыбава, які сведчыць, што ў краіне ёсць камерцыйнае кіно, хоць сам фільм — прыгладжаны і холадна шаблонны — усяго толькі чарговы, нічым не выдатны жанравы праект.

Ужо згаданы Віктар Васільеў аказаўся ў намінацыі (і не толькі гэтай) «Найлепшая галоўная мужчынская роля» за ігру ў серыяле «Мухтар. Новы след», а ў пэўных спісах перамяшаліся ігравыя карціны, серыялы, кароткаметражкі, дакументалістыка і анімацыя, што зноў жа выкрывае сціпласць беларускага кінематографа, бо па сутнасці параўноўваць сцэнарыі ці рэжысуру дакументальнага фільма і ігравога недарэчна: яны працуюць па розных правілах.

Затое 17 снежня мы даведаемся імёны тых, хто, на думку журы, зрабіў найвялікшы ўнёсак у беларускі і замежны кінематограф. У першай намінацыі фігуруюць класікі Валерый Рыбараў і Міхаіл Пташук, дакументалісты Галіна Адамовіч і Віктар Асюк, акцёр і рэжысёр Уладзімір Паначэўны, рэжысёр Вячаслаў Нікіфараў, той жа Віктар Васільеў ды іншыя. Класік Віктар Тураў, гукарэжысёр Уладзімір Галаўніцкі, акцёр Уладзімір Гасцюхін, аніматары Міхаіл Тумеля і Алена Пяткевіч, Вячаслаў Нікіфараў ды іншыя мо-

гуць атрымаць кінапрэмію за ўклад у замежны кінематограф.

На жаль, спіс намінантаў не стварае поўнага вобраза сучаснага беларускага кіно ці хоць бы прэтэнзіі на яго. У такога пераказанаўчага складу прэтэндэнтаў на статуэтку з крэнам у бок Нацыянальнай кінастудыі можа быць шмат прычын: напрыклад, як стала вядома, некаторыя незалежныя аўтары проста не ведалі пра новую магчымасць і прапусцілі тэрміны падачы заяўкі (значыць, пытанне ў данясенні інфармацыі да кінасупольнасці), фільммейкеры маглі проста праігнараваць новую невядомую прэмію...

Мы не саспелі для свайго «Оскара»: такая ініцыятыва павінна немінуха выкрыць, наколькі кволы сёння наш кінематограф. Магчыма, для пачатку варта было б задумаць аб спрыяльных умовах для яго развіцця, каб стваралася больш карцін, вартых статустак. Але Нацыянальную кінапрэмію, калі яна ўжо арганізавана, дакладна можна было зрабіць прэстыжнай, сапраўды ахапіўшы ўвесь пласт сучасных беларускіх фільмаў.

Кінастудыя з'яўляецца як адным з арганізатараў беларускага «Оскара», так і самым папулярным у ім намінантам.

Тым не менш тое, што пакуль вымалёўваецца з высакароднай ініцыятывы, наўрад ці здольна прастымуляваць развіццё айчыннага кінематографа — яно хутчэй нагадае пра «манаполію» «Беларусьфільма», падкрэсліць падзел на «залежных» і «незалежных» вытворцаў ды прадэманструе слабасць пачатку кінаіндустрыі. І так, зноў паставіць пад сумненне імідж Нацыянальнай кінастудыі, прадукт якой незалежна ад якасці прасоўваецца з нагоды і без...

Так што лепш не спяшацца казаць «беларускі «Оскар»»: пакуль што добрымі намерамі дарога беларускага кіно выбрукавана дакладна не ў рай.

Кінакрокі

Адно з тысяч імёнаў Беларусі, або Без каго мы не паляцелі б у космас

Студыя гістарычных фільмаў «Майстэрня Уладзіміра Бокуна» працягвае сваю асветніцкую дзейнасць і прадстаўляе новы фільм, прысвечаны значнаму, але, напэўна, крыху забытаму ўраджэнцу Беларусі Зыгмунту Урублеўскаму. Таму самаму фізіку, хіміку і навукоўцу, які ў XIX стагоддзі зрабіў немагчымае — насуперак перасцярогам, рызыкам і Майклу Фарадэю з яго «пастаяннымі газами» атрымаў вадкі кісларод. Прэм'ера карціны адбылася 4 снежня ў velcom cinema Silver Screen.

Фільм «Зыгмунт Урублеўскі. Гарачы кісларод» прадстаўляе сабой, можна сказаць, гістарычную рэканструкцыю, заключаную ў пачатку і канцы ў каментарыі сучасных навукоўцаў і даследчыкаў — гульні ў XIX стагоддзе і жыццё Зыгмунта Урублеўскага, пачынаючы з яго студавання/асіставання ў Германіі. У сваёй асноўнай частцы ён пазбавіўся закадравага голасу і каментарыяў на камеру, аддаўшы перавагу ігравому фармату, але такога роду інфармаванне замаяніў цытаваннем лістоў Урублеўскага і Урублеўскаму.

Вядомы вынаходнік нарадзіўся ў Гродне і васьмнаццацігадовым паўдзельнічаў у паўстанні 1863—1864 гадоў, пасля якога доўга знаходзіўся пад наглядам, а калі вызваліўся ад яго — з'ехаў працягваць вучобу ў Германію. Добрыя, у прыватнасці ў фінансавым плане, часіны для яго наступілі з пераездам у Кракаў, дзе працу і лабараторыю Урублеўскаму прапанаваў Ягелонскі ўніверсітэт. Уласна тут ён сустрэў свайго калегу Караля Станіслава Альшэўскага і пачаў вопыты па атрымання вадкага кіслароду, якія ў выніку ўвянчаліся поспехам. Навуковы хэпі-энд прыйшоў поруч з трагедыяй жыцця — Зыгмунт Урублеўскі, можна сказаць, пацярпеў ад працы і памёр ад заражэння крыві пасля ўзгарання ў сваім кабінёце.

Уласна такі ракурс — вялікія вынаходствы на карысць чалавецтва праз ахвяраванне ўласным здароўем і нават жыццём — выбралі аўтары гістарычнага фільма, якія праз усю карціну працягнулі лейтматыў небяспекі доследаў і працы з рэчывамі для вачэй прафесара. Сустрэчы з афталмолагам, расфокус і рэакцыя персанажа на яркае святло даюць зразумець, што галоўны герой

заняты толькі ідэяй здабыць вадкі кісларод. Нават адразу пасля выбуху прафесар апантаны сваёй мэтай, а гэта дакладна правакуе ўзнікненне да яго сімпатыі і прыводзіць да поспеху. Уласна, дзякуючы адкрыццю вадкага кіслароду чалавецтва сёння можа запуськаць касмічныя ракеты, замарожваць жывыя тканкі і выкарыстоўваць рэчыва ў медыцыне і прамысловасці.

У выніку ўсё, што трэба, каб успомніць і адкласці ў памяці імя Зыгмунта Урублеўскага, заключаецца ў кампліментарным пра яго апавяданні, дзе ў персанажа вельмі высакародныя манеры і ўчынкi, узважаныя і разумныя адказы пра навуку, цёплая перапіска з роднымі і, канешне, апантанасць эксперыментам на шкоду свайму здароўю.

Аўтарамі сцэнарыя карціны сталі Уладзімір Бокун і Анжэліка Новікава, рэжысёрам — Аляксей Макаранка. Ролю Урублеўскага выканаў Андрэй Новік, пана Альшэўскага сыграў Дзмітрый Якубовіч, а афталмолага — Ігар Пятроў. Дарэчы, у здымках задзейнічаны прыборы, якімі насамрэч карыстаўся вядомы хімік.

Карцінны і, канешне, не ідэальны, але ў пэўным сэнсе важны фільм уяўляецца для

нас адной з нямногіх ініцыятыв у вяртанні знакавых імёнаў з Беларусі ў грамадскую свядомасць. «Майстэрня Уладзіміра Бокуна» ўдалося, з аднаго боку, шмат, а з іншага — кіно з асветніцкімі матывамі краіне трэба больш, прычым з часам хай бы пазбаўленага шурпатасці (найгранасці, выкарыстанне шаблонаў і залішняя кампліментарнасць фільма «Зыгмунт Урублеўскі. Гарачы кісларод» прымушаюць увесь час аб іх спатыкацца, хоць, прымаючы правілы гульні, фільм можна паглядзець гладка). На яе рахунку серыя гістарычных работ «Адваротны адлік» (а гэта каля 350 карцін), чатыры фільмы пра Мінскае гета і цыкл «100 імёнаў Беларусі», у якім ужо асветлены, напрыклад, Уладзімір Мулявін («Пясняр. Сэрцам і думамі») ці Ігнат Дамейка («Ігнат Дамейка. Доўгае вяртанне») — усяго пакуль што восем работ.

Такім чынам, вось наша асветніцкае кіно, а вось Зыгмунт Урублеўскі ў ім. Фільм пра вядомага навукоўца будзе паказвацца на вялікім экране ў velcom cinema Silver Screen з 10 да 12 снежня.

Матэрыялы падрыхтавала Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.